

Nr 189.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående uppförande av nya sjukhus för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår samt för Göta artilleriregemente m. m.; given Stockholms slott den 15 mars 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att för uppförande av nya sjukhus för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår samt för Göta artilleriregemente m. m. bevilja ett anslag av 912,163 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 350,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

E. A. Nilson.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 15 mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, anförde härefter:

»Under punkten 61 i fjärde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlätas angående uppförande av nya sjukhus för Västernorrlands regemente och Göta artilleriregemente, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1919 för ändamålet beräkna ett belopp av 350,000 kronor.

Sedan infordrade förslag till berörda sjukhus numera inkommit till Kungl. Maj:t, anhåller jag att få underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

ning om anvisande av medel för uppförande av nya sjukhus för Väster-
norrlands regemente och Göta artilleriregemente.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 13 januari 1917 an-
förde dåvarande departementschefen, att han funne de föreslagna ny-
byggnaderna otvivelaktigt vara av behovet påkallade. På grund av de
synnerligen stora krav, som ställdes på statskassan för tillgodoseende av
andra, än viktigare försvarsbehov, funne han sig emellertid icke kunna
tillstyrka, att medel för ändamålet då äskades. Med hänsyn till de högt
uppdrivna arbets- och materialpriserna och den osäkerhet, som rådde
inom byggnadsindustrien, syntes tidpunkten icke heller vara lämplig för
fattande av beslut om igångsättande av nya byggnadsföretag.

Uti underdånig skrivelse den 4 juni 1917 anförde riksdagens mili-
tieombudsman, att han vid av honom den 13 april 1917 förrättad inspek-
tion av Norrlands trängkår inhämtat, hurusom under sista vinterhalvåret
kontingenter från andra trängkårer varit i flera omgångar förlagda till
bemälda kårs etablissemang i Solleftea. Den största förläggningen av
kontingenter från främmande truppförband hade förekommit under tiden
den 20 januari—den 9 februari samt omfattat upp till 337 menige. Kå-
rens egen manskapsstyrka hade under samma tid uppgått till 302 man.
Enär kårens kaserner, som vore av något äldre typ, icke syntes kunna
lämpligen inrymma så stor styrka, hade militieombudsmannen hos kår-
chefen anhållit om uppgift angående styrkans fördelning på olika loge-
ment samt om dessas storlek. Av den sålunda infordrade uppgiften
hade framgått, att förläggningsförhållandena finge anses synnerligen
otillfredsställande, i det att manskapet under ifrågavarande tid varit för-
lagt i lokaler, där luftkuben i åtskilliga fall icke ens uppginge till hälft-
ten av den såsom minimum antagna. I detta sammanhang borde ock
framhållas, att även behovet av sjukvårdslokaler vore vid kåren mindre
väl tillgodosett, då nämligen rummen i den till sjukavdelningen upplåtna
gamla bevärningsbaracken befunde sig i ett för sådant ändamål föga till-
fredsställande skick och därjämte vore för få vid en förläggning, som
omfattade mera än kårens egen styrka.

Framställning
av riksdagens
militieom-
budsman.

I häröver den 22 juni 1917 avgivet utlåtande framhöll inspektören
för trängen, att förläggningen vid Norrlands trängkår under nu avsedd
del av vinterhalvåret utav kontingenter från andra trängkårer vore en
följd av 1914 års senare och följande riksdagars på förslag av Kungl.
Maj:t fattade beslut om anordnande av vinterövningar och anvisande av
härför erforderliga medel. Dylika övningar ansåge inspektören ound-

Yttrande av
inspektören
för trängen.

gängligen nödvändiga, för att träng- och sjukvårdstrupperna skulle kunna i krig under ett vinterfälttåg fylla de fordringar, som komme att ställas på dem.

Mot de i militieombudsmannens skrivelse lämnade uppgifter rörande förläggningens täthet samt antalet sjukskrivna ävensom mot vad militieombudsmannen i övrigt anfört beträffande de allvarliga hygieniska olägenheterna av en så trång förläggning, som förekommit vid Norrlands trängkår under tiden den 20 januari—den 9 februari 1917, samt den övriga risk och de verkliga olämpor, som sammanhängde med en dylik förläggning, hade inspektören intet att erinra; han ville fastmer uttala sin fullkomliga anslutning till det av militieombudsmannen anförda.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement och sjukvårdsstyrelses yttrande den 28 juli 1917.

Uti härefter infortrat utlåtande i ämnet av den 28 juli 1917 anförde arméförvaltningens fortifikationsdepartement och sjukvårdsstyrelse, att de i likhet med militieombudsmannen och inspektören för trängen ansåge, att en så trång förläggning som den, vilken förekommit vid Norrlands trängkår, särskilt under tiden den 20 januari—den 9 februari 1917, vore förenad med allvarliga hygieniska olägenheter, och att ökat utrymme för manskapets förläggning vore av behovet påkallat. I detta sammanhang ville sjukvårdsstyrelsen hänvisa till sin skrivelse till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet den 28 februari 1917, däri styrelsen, under förmälan att vid Norrlands trängkår till sjukvårdsavdelning användes en gammal omändrad bevaringsbarack, som vore mycket bristfällig, i vad gällde dess användning till sjuklokaler, föreslagit uppförandet av en särskild sjukpaviljong av samma typ som den, som uppförts vid Svea trängkårs etablissemang, dock med ökat sjukutrymme på grund av den under vintermånaderna ökade manskapsstyrkan från främmande kontingenter. Om nämnda förslag, vilket jämväl fortifikationsdepartementet förordade, vunne bifall, bleve den till sjukavdelning nu använda baracken ledig och kunde då lämpligen tagas i anspråk för ökning av förläggningsutrymmet vid trängkåren. Departementet och styrelsen ansåge därför, att för lösning av förevarande förläggningsfråga i första rummet den av styrelsen föreslagna sjukpaviljongen borde uppföras och den nu till sjukavdelning använda baracken inredas till manskaps förläggning.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses skrivelse den 20 aug. 1917.

Med underdånig skrivelse den 20 augusti 1917 överlämnade arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse förslag till ordnande av frågan om bättre sjukutrymme vid åtskilliga truppförband och garnisoner, däribland Väster-norrlands regemente och Göta artilleriregemente. Enligt approximativ

kostnadsberäkning, vilken uppgjorts å arméförvaltningens fortifikationsdepartementets kasernbyggnadsavdelning, skulle kostnadssumman i sin helhet uppgå till 1,800,000 kronor, därav för de två nyssnämnda truppförbanden 455,000 kronor. Rörande sjukhusförhållandena vid ifrågakvarnande bägge truppförband anförde sjukvårdsstyrelsen följande:

Redan i skrivelse den 11 september 1916 hade arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framhållit behovet av utvidgade och förbättrade sjukutrymmesförhållanden vid *Västernorrlands regemente*. De undersökningar rörande sjukförhållandena under år 1917, som sjukvårdsstyrelsen låtit anställa, visade ännu tydligare än förut, att ökning i fråga om sjukutrymme m. m. vore nödvändig. Det nuvarande sjukhuset vid Sollefteå läger vore uppfört av trävirke, men synnerligen bristfälligt ombonat, då det ursprungligen endast varit avsett för sommarförläggning, och såväl uppvärmnings- som ventilationsanordningarna vore oändamålsenliga och ej tillräckligt effektiva. Vatten- och avloppsledningarna saknade tillräckligt skydd mot tillfrysning och vore därför under större delen av vintern oanvändbara. Avloppsledningarna vore därjämte av för klena dimensioner, för att vattenklosetter skulle kunna anskaffas, och deras utlopp i älven vore ej heller ordentligt ordnat. Vidare vore byggnaderna ej försedda med förbindelsegångar sinsemellan, varigenom förorsakades svårigheter för de sjukas transport från och till badrummen m. m. Sjukbarackerna innehölle vardera endast en sjuksal för 25 å 30 sjuka, varigenom sjuka i helt olika sjukdomar och ofta av smittosam beskaffenhet måste inläggas å samma sjuksal. Slutligen vore sjukhuset beläget på alltför stort avstånd — mer än en kilometer — från kasernetablissemangent för att ständigt kunna stå under nödig tillsyn. Vid *Västernorrlands regemente* hade, delvis möjligen beroende på klimatiska förhållanden, under vintrarna rått en anmärkningsvärt stor sjuklighet, ofta med talrika sjukdomsfall av epidemisk beskaffenhet, därvid utom sådana sjukdomar som difteri och skarlakansfeber, förekommit mässling, influensa o. s. v. Härvid vore också att taga i betraktande, att till regementet och till Sollefteå läger numera varje vinter för vinterutbildning förlades större styrkor från andra truppförband, vilket gjorde, att manskapsstyrkan bleve avsevärt större än vad annars skulle vara förhållandet och följaktligen behovet av sjukutrymme också större. Så visade styrkebeskeden för februari 1917 ett medeltal av 2,352 man och i medeltal för tiden den 1 januari — den 1 maj 2,010 man och de sjukskrivnas antal under samma tid i medeltal per dag 166. Under samma månader 1916 hade antalet sjukskrivna varit i medeltal 87.

Av vad sålunda anförts rörande det nuvarande sjukhuset framginge, att det ej kunde anses fördelaktigt ens från ekonomisk synpunkt att så omändra och tillbygga det gamla sjukhuset, att det skulle bliva ett modernt och lämpligt regementssjukhus med tillräckligt utrymme, utan syntes det vara förmånligast, att ett nytt sjukhus av sten uppfördes i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som år 1916 av fortifikationsdepartementets kasernbyggnadsavdelning uppgjorts, och att därvid våningen 2 trappor upp genast iordningställdes. Dessutom borde sådana omändringsarbeten rörande inredningen vidtagas å nuvarande sjukvisitationspaviljongen, att dess utrymme kunde för sjukvårdsändamål bättre utnyttjas. Slutligen borde å det gamla sjukhuset å Sollefteå läger vidtagas sådana förbättringar rörande omboningen och inredningen, att det kunde användas till reservsjukhus, när så skulle visa sig behöfligt, och för övrigt såsom gemensamt epidemisjukhus för garnisonen i Sollefteå. Å det nya sjukhuset borde också Norrlands trängkår äga rätt till 8 å 10 platser för sina svårt sjuka.

Sjukavdelningen vid *Göta artilleriregemente* å Kviberg vore förlagd till ena ändan av en förut till stall använd byggnad och hade utrymme för inalles 25 sjuksängar, ett alltför ringa antal i förhållande till regementets styrka, vilken enligt styrkebeskeden under 1916 i medeltal uppgått till 1,100 man. De sjukskrivnas antal under månaderna januari—april 1916 hade i medeltal per dag varit 91 och 1917 under samma månader 56.

Mot sjukavdelningens nuvarande läge kunde också med skäl göras svåra anmärkningar. Den läge inklämd mellan kokinrättningen och smedjan, på ett avstånd från köket av 14 meter och från smedjan av 10 meter, och på lika avstånd från byggnadens gavel vore skjutbanan för karbinskjutning belägen. På några meters avstånd från samma gavel hade dessutom nu en kokinrättningen tillhörig mjölkbod uppförts. Belysnings- och uppvärmningsanordningarna fungerade otillfredsställande. Teköket vore inhytt i badrummet, i vilket också funnes en för badrum, urinoar och sköljrum gemensam avloppsbrunn. Klosetterna, som vore torvmullsklosetter, vore svåra att hålla luktfria. På grund av det nära grannskapet till manskapsköket besvärades sjukavdelningen mycket av flugor, vilket lätt kunde bidra till spridande av en hel del smittosamma sjukdomar, och ljudet från smedjan och skjutbanan störde det lugn och den ro, som vore behöfliga för ett sjukhus. Då således läget av det nuvarande sjukhuset vore det tänkbarast olämpliga, så vore det redan därför behöfligt, att sjukavdelningen erhöles en annan plats.

På grund härav föresloge arméförvaltningen, att nytt sjukhus för Göta artilleriregemente uppfördes och förlades i den s. k. underofficersparken, omedelbart väster om kasernetablissemang, samt i huvudsaklig överensstämmelse med inom fortifikationsdepartementets kasernbyggnadsavdelning uppgjort förslag, därvid reservsjukrummen m. m. 2 trappor upp genast borde komma till utförande.

Genom ämbetsskrivelse den 14 november 1917 uppdrogs åt arméförvaltningens fortifikationsdepartement att efter samråd med sjukvårdsstyrelsen uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med fullständigt, av ritningar och kostnadsberäkningar åtföljt förslag till nytt gemensamt sjukhus för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår.

Infordrande av förslag till nya sjukhus för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår samt för Göta artilleriregemente.

Vidare anmodades fortifikationsdepartementet genom ämbetsskrivelse den 15 december 1917 att efter samråd med sjukvårdsstyrelsen uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med fullständigt, av ritningar och kostnadsberäkningar åtföljt förslag till nytt sjukhus för Göta artilleriregemente.

Med underdånig skrivelse den 27 februari 1918 hava arméförvaltningens fortifikationsdepartement och sjukvårdsstyrelse överlämnat de sålunda infordrade kostnadsförslag och ritningar samt därvid anfört följande:

Arméförvaltningens fortifikationsdepartements och sjukvårdsstyrelses skrivelse den 27 februari 1918.

Då det gällde att uppgöra plan och fastslå program för armén tillhörande sjukhus, måste beaktas: 1:o nödvändigheten av att tillse, att man å dem förfogade över så stort antal platser, att inga sjuka med infektionssjukdomar — vare sig lindrigare eller svårare — behövde vårdas i logementen; 2:o nödvändigheten av att möjligast nära förläggningsplatsen — således nära intill kasernerna — anordnades lokaler, varest de, som anmälde sig sjuka, kunde mottagas och undersökas.

Inför mom. 1 uppställde sig då den frågan, huru stort antal platser för sjuka, som skulle beräknas. Ett exakt svar vore omöjligt att avge, men erfarenheten hade givit vid handen, att man i genomsnitt under året borde räkna med ungefär 6 à 7 procent av truppstyrkan. Vissa tider vore emellertid kravet på sjukhusplatser betydligt mycket större, så vid de ofta mycket hastigt och oförutsett utbrytande epidemierna av t. ex. influensa, påssjuka, mässling, halsfluss etc. Till detta väl kända faktum borde således ävenledes tagas hänsyn.

Sjukvårdsstyrelsen kunde här icke underlåta att uttala förhoppningen, ja förvissningen om, att det arbete på förekommandet av sjukdo-

mar, vilket sjukvårdsstyrelsen ville med all kraft bedriva, skulle såväl hava till följd en minskning i den generella procenten sjuka som ock i görligaste mån förhindra utbrytandet av större och svårare epidemier. En nödvändig förutsättning härför vore emellertid, att läkaren finge till sin disposition tillräckligt antal sjukhusplatser, för att vid behov kunna genast från truppförbanden avlägsna med smittosam sjukdom behäftad, innan den sjukes kamrater hunnit bliva smittade.

Då det nu tillkomme sjukvårdsstyrelsen att uppgöra fullständigt program för sjukhusvården för *de till Sollefteå förlagda truppförbanden*, gällde det först att tillse, vilka möjligheter därför redan förefunnes, och huruvida och i vad mån dessa kunde och borde bibehållas och utnyttjas.

Vid Västernorrlands regemente funnes 1:o) en sjukpaviljong, avsedd för dels mottagning och undersökning, dels vård av 10 lindrigt sjuka, 2:o) å Sollefteå läger, beläget 1,5 kilometer från nuvarande kasernetablissemang, ett regementssjukhus, bestående av en förvaltningsbyggnad, tvenne sjukbaracker och ekonomibyggnad (kök). Förvaltningsbyggnaden innehölle sjukmottagningsrum, läkare- och sköterskerum, officers- och underofficerssjukrum m. m. Sjukbarackerna innehölle vardera en större sjuksal för 25 patienter samt snyggingsavdelning och rum för sjukvårdsmanskap. Alla byggnaderna å Sollefteå läger vore av trä, och då man vid deras uppförande ej tagit i betraktande någon vintertjänstgöring, vore de mycket bristfälligt ombonade. Hela sjukhuset vid Sollefteå läger torde kunna rymma 50 å 60 sjuka och tillsammans med sjukvisitationsbyggnaden således 60 å 70 patienter.

I betraktande av den stora manskapsstyrkan vid Västernorrlands regemente och de för vinterutbildning till detsamma och å Sollefteå läger förlagda truppvärdningarna från truppförband från sydligare trakter, vilka därvid måste begagna sig av sjuklokalerna vid detta regemente, vore det tydligt, att utrymmet ej på långt när vore tillräckligt. Härtill komme, att särskilt vid detta regemente under vintrarna plågade råda stor sjuklighet. Medeltalet sjuka under månaderna januari—april 1917 hade varit 166 man. Sjukhusförhållandena vid regementet hade också föranlett underdåniga skrivelser från sjukvårdsstyrelsen av den 11 september 1916 och den 20 augusti 1917 i samband med underdånigt förslag till förbättringar av sjukhuslokaler vid vissa truppförband. Vidare hade sjukvårdsstyrelsen i sin skrivelse till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet med utredning om sjukvårdsförhållandena vid truppförbanden den 28 februari 1917 vidrört

dessa frågor, vilka även varit föremål för militieombudsmannens undersökning.

Vid Norrlands trängkår, som låge förlagd å andra sidan av Ångermanälven på minst 3 kilometers avstånd från Västernorrlands regemente, funnes för närvarande intet sjukhus, utan sjukavdelningen vore förlagd till en ditflyttad träbarack och vore mycket trång samt i alla hänseenden ytterst olämplig, något som, utom sjukvårdsstyrelsen i sina ovannämnda skrivelser av den 28 februari och den 20 augusti 1917, även militieombudsmannen i underdåniga skrivelser fäst uppmärksamheten på. Då, såsom militieombudsmannen i skrivelserna i fråga påpekat, även manskapsförläggningen under vintermånaderna vore alltför trång, hade fortifikationsdepartementet och sjukvårdsstyrelsen föreslagit, att den nu till sjukavdelning använda delen av ovannämnda barack skulle få användas till förläggningslokal, och att en ny, ändamålsenligt inredd paviljong för sjukvisitationer, sjukrum för lindrigt sjuka och för isoleringspatienter vid Norrlands trängkår uppfördes med utrymme inalles för c:a 34 patienter. För svårare sjuka vore, såsom i det följande omförmäldes, utrymme avsett i den nya sjukhusbyggnaden vid Västernorrlands regemente.

På grund av förläggningarna till kåren för vinterutbildning bleve antalet sjukskrivna under vintermånaderna betydligt högre vid denna trängkår än vid andra, och följaktligen behovet av sjukutrymme större. Under månaderna januari—april 1916 hade antalet sjukskrivna varit i medeltal 23 och under samma månader förra året 27 med ett högsta dagantal av 98 sjuka. Under tiden den 21 januari—den 1 mars 1917 hade medeltalet sjukskrivna varit 51 man per dag.

Bäst vore givetvis att hava dels ett sjukvårdskomplex gemensamt och lätt tillgängligt för båda truppförbanden med en avdelning för »vanliga» sjukdomar, en avdelning för smittosamma fall med militär specialläkare för var och en av dessa avdelningar, dels mottagnings- och undersökningslokaler för vardera av de båda truppförbanden. Framhållande detta som önskemål, ansåge sig dock sjukvårdsstyrelsen under nuvarande förhållanden icke böra föreslå en dylik anordning, men ville sjukvårdsstyrelsen, utgående från ovannämnda principiella uttalanden och med beaktande av redan förefintliga resurser i sjukhusavseende, föreslå följande:

1) Sjukpaviljongen vid Västernorrlands regemente borde bibehållas och i fråga om inredningen ändras så, att den komme att rymma dels en mottagnings- och undersökningsavdelning — således lokaler, som borde ligga möjligast nära kasernbyggnaderna — dels ett antal rum för inalles 22 å 24 lindrigt sjuka.

2) För Norrlands trängkår borde uppföras en sjukpaviljong — likaledes möjligast nära kasernbyggnaderna — med mottagnings- och undersökningslokaler samt därtill platser för dels lindrigt sjuka, dels sådana, som behövde närmare observeras, till ett antal av 34.

3) En större sjukhusbyggnad för inalles 86 patienter, gemensam för båda truppförbandens mera allvarsamt sjuka, borde uppföras nära intill Västernorrlands regemente.

4) Förvaltningsbyggnaden och de tvenne sjukbarackerna samt köket å Sollefteå läger borde bibehållas och anordnas såsom sjukhus dels för epidemiskt sjuka och dels under vinterutbildningsperioden även för andra sjuka. Här kunde, såsom förut nämnts, platser beredas för 50 å 60 sjuka.

Genom här nämnda förslag skulle erhållas platser för $(24+34+86=)$ 144 sjuka, varigenom det generella behovet av platser — motsvarande 6 å 7 procent av medeltalet dit förlagda truppstyrkor — kunde anses tillgodosett. Därtill komme 50 å 60 reservsjukplatser eller platser för epidemiska fall å sjukhuset vid Sollefteå läger.

Vid uppgörande av program för anordningarna i det gemensamma sjukhuset hade följande principer vunnit tillämpning: 1:o) att varje sjukavdelning skulle innefatta ett för *en* sköterska lämpligt antal patienter; 2:o) att patienter utan olägenhet kunde sammanföras i stora sjuksalar, varigenom dels byggnadskostnaderna minskades, dels övervakandet och skötseln av de sjuka bleve lättare — mångårig erfarenhet från civila sjukhus hade tydligt givit vid handen detta — om blott avdelningen förfogade över tillräckligt antal smärre rum för svårt sjuka och för döende; 3:o) att till varje sjukavdelning borde höra visst antal lokaler, såsom tekök, bad- och snyggingsrum, W. C., sköljrum, förråd m. m., utan vilka nämligen rationell skötsel av de sjuka ej vore möjlig. I överensstämmelse härmed vore ritningarna utförda.

Sjukvårdsstyrelsen ville vidare i denna fråga framhålla följande. För den kommitté, som hade i uppdrag att inkomma med förslag angående intimare samarbete mellan de civila och militära sjukhusen, stode det klart, att en förutsättning för inläggandet av sjuka från armén å civila sjukhus vore den, att de därstädes skulle kunna påräkna en efter de särskilda sjukdomarna möjligast lämpad behandling, d. v. s. behandling av specialutbildad läkare, till vars förfogande stode de tekniska hjälpmedel, den medicinska vetenskapen förfogade över. I kommitténs uppgift inginge således att söka åstadkomma en uppdelning av vissa länslasarett i kirurgiska och medicinska avdelningar, eventuellt även avdelningar för öronsjukdomar. Vad anginge Sollefteå lasarett, torde med all säkerhet

en utsöndring därstädes av en medicinsk avdelning icke kunna ifrågakomma, åtminstone icke på flera år. Under sådana förhållanden och då dessutom direktionen för Sollefteå lasarett såsom svar å en förfrågan angående möjligheten av utvidgning av lasarettet för upptagande av flera av arméns sjuka, än hittills varit fallet, förklarar, att den nuvarande tomten icke medgäve utökning av lasarettbyggnaden, ville sjukvårdsstyrelsen inför det trängande behovet av fullständigt ordnande av sjukvården för arméns sjuka å de nämnda truppförbanden föreslå en lösning av frågan såsom nu framhållits, och vore sjukvårdsstyrelsen övertygad om, att med de anordningar, som nu föresloges å det stora militära sjukhuset, fullt tillfredsställande vård skulle kunna beredas även svårare invärtes fall, om blott fullgoda läkarkrafter kunde erhållas, något som det skulle vara sjukvårdsstyrelsen angeläget anskaffa.

Enligt skrivelsen bifogade, inom fortifikationsdepartementet uppgjorda beräkningar skulle kostnaderna belöpa sig till följande belopp, nämligen:

Förändring av nuvarande *sjukpaviljongen vid Västernorrlands regemente* till besiktningspaviljong..... kronor 10,000: —

Uppförande av *ny sjukpaviljong för Norrlands trängkår*:

Byggnadsarbeten	kronor 105,000: —	
Värmeledning	» 25,000: —	
Vatten- och avloppsledningar	» 15,000: —	
Elektrisk belysning	» 8,000: —	
Linoleummattor	» 4,000: —	
Oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll	» 13,000: —	» 170,000: —

Uppförande av *gemensamt sjukhus för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår*:

Grund- och murningsarbeten m. m.	kronor 194,326: —	
Timmermansarbeten	» 20,409: —	
Snickerier med glas, beslag och målning	» 25,985: —	
Järn-, plåt- och smidesarbeten med målning	» 16,080: —	
	Transport kronor 256,800: —	180,000: —

	Transport kronor	256,800: —	kronor	180,000: —
Eldstäder	»	975: —		
Målning	»	4,320: —		
Värmeledning	»	40,000: —		
Vatten- och avloppsledningar, toalett, W. C. och badrums- inredningar	»	22,000: —		
Elektriska belysningsledningar m. m.	»	13,000: —		
Linoleummattor	»	13,000: —		
Ritningar, kontroll och oförut- sedda utgifter	»	23,905: —	»	374,000: —
<hr/>				
För vinterboning och ändringsarbeten i sjuk- husbyggnaderna å Sollefteå läger	»	30,000: —		
				<hr/>
Summa kronor				584,000: —

För Göta artilleriregemente föresloge sjukvårdsstyrelsen ett sjukhus med dels mottagnings- och undersökningsavdelning, dels 48 platser för sjuka. Samma principer som å förutnämnda större sjukhus hade, så långt möjligt och lämpligt varit, följts även å detta sjukhus. Det förutsattes härvid, att svårare operationsfall och svårare in- eller utvärtes fall, som av en eller annan anledning ej lämpligen borde vårdas å regementets sjukhus, remitterades till Sahlgrenska sjukhuset eller annat sjukhus i Göteborg.

Kostnaderna för det nya sjukhuset hade inom fortifikationsdepartementet beräknats sålunda:

Grund-, murnings- och betongarbeten m. m.	kronor	133,216: —
Timmermansarbeten	»	13,467: —
Snickerier med glas, beslag och målning	»	15,221: —
Järn- och smidesarbeten med målning	»	9,967: —
Eldstäder	»	650: —
Målning	»	5,328: —
Värmeledning	»	30,000: —
Vatten- och avloppsledningar, toalett, W. C. och badrumsinredningar	»	20,000: —
Elektriska belysningsledningar m. m.	»	10,000: —
		<hr/>
Transport kronor		237,849: —

	Transport kronor	237,849: —
Linoleummattor	»	5,800: —
Oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll	»	18,351: —
Desinfektionsanordningar	»	8,000: —
	<hr/>	<hr/>
	Summa kronor	270,000: —

I sammanhang med äskande av medel för uppförande av det för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår gemensamma sjukhuset samt för sjukhuset för Göta artilleriregemente ansåge sjukvårdsstyrelsen jämväl böra begäras medel för anskaffande av för ifrågavarande båda sjukhus erforderliga inventarier. Kostnaderna härför beräknades enligt den underdåniga skrivelsen bifogade specifikationer till följande belopp, nämligen

för Västernorrlands regementes och Norrlands träng-		
kårs gemensamma sjukhus	kronor	34,869: 17
» Göta artilleriregementes sjukhus	»	23,292: 21
	<hr/>	<hr/>
	eller tillhopa kronor	58,161: 38

För övriga i förslaget upptagna sjukhus finnes inventarier.

Slutligen ansåge sig sjukvårdsstyrelsen böra framhålla den synnerliga angelägenheten därav, att arbetena på sjukhusen — särskilt de under n:r 1, 2 och 4 upptagna ändrings- och nybyggnadsarbetena i Sollefteå — igångsattes redan instundande sommar, och att för den skull medel härför bleve tillgängliga.

I anslutning till vad sjukvårdsstyrelsen sålunda anförde, i vilket fortifikationsdepartementet till fullo instämde, anförde departementet beträffande de överlämnade förslagen, att några mera djupgående undersökningar av grundförhållandena vid platsen för sjukhuset i Sollefteå icke ännu kunnat utföras, varför någon situationsplan för denna byggnad ej nu torde böra fastslås. Skulle sjukhuset behöva läggas så, som den ursprungligen föreslagna situationsplanen utvisade, komme sannolikt extra grundförstärkningar för en kostnad av omkring 30,000 kronor att bliva erforderliga, men efter vad en okulär undersökning gåve vid handen, syntes en bättre plats, där grundförstärkning ej erfordrades, kunna erhållas. Full säkerhet härom kunde dock ej vinnas, förr än erforderliga grundborrningar efter källossningen utförts. Kostnad för extra grundförstärkning vore icke medtagen i de nu överlämnade kostnadsförslagen.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde fortifikationsdepartementet och sjukvårdsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bevilja:

1. För ändring av en sjukpaviljong vid Västernorrlands regemente om 22 à 24 sängar, vartill inventarier funnes	kronor	10,000: —
2. För uppförande av en ny sjukpaviljong för Norrlands trängkår om 34 sängar, vartill inventarier funnes	»	170,000: —
(Kostnaden per säng, inventarier ej inräknade, kronor 5,000: —).		
3. För uppförande av gemensamt sjukhus för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår om 86 sängar	kronor	374,000: —
samt för inventarier härtill	»	34,870: —
(Kostnad per säng kronor 4,754: 30).		
4. För vinterboning och ändringsarbeten i sjukhusbyggnader vid Sollefteå läger, vartill inventarier funnes	»	30,000: —
5. För uppförande av nytt sjukhus för Göta artilleriregemente om 48 sängar	kronor	270,000: —
samt för inventarier härtill	»	23,293: —
(Kostnad per säng kronor 6,110: 30)		
eller tillsammans	kronor	912,163: —
samt att därav anvisa å tilläggsstat för år 1918 för de under punkterna 1, 2 och 4 angivna arbetena	kronor	210,000: —
och å extra stat för år 1919	»	500,000: —

Departements-
chefen.

Av vad upplyst blivit rörande sjukvårdsförhållandena vid de till Sollefteå förlagda truppförbanden, Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår, framgår, att det är en angelägenhet av största vikt, att dessa truppförbands sjukhusfråga snarast möjligt vinner en tillfredsstäl-

lande lösning. En sådan lösning synes mig det nu framlagda förslaget i stort sett erbjuda. Enligt detta förslag skulle uppföras ett för de båda truppförbanden gemensamt sjukhus. För tillgodoseende av truppförbandens behov av att i kasernernas omedelbara närhet disponera mottagnings- och undersökningslokaler skulle vidare för Norrlands trängkår uppföras en sjukpaviljong, innehållande jämväl lokaler för vård av lindrigt sjuka, varjämte den vid Västernorrlands regemente redan befintliga sjukpaviljongen skulle, efter verkställda erforderliga omändringsarbeten, disponeras för motsvarande ändamål. Slutligen skulle nödiga vinterrombonings- och ändringsarbeten verkställas i de å Sollefteå läger belägna sjukhusbyggnaderna för att framdeles användas i främsta rummet för epidemiskt sjuka samt vid behov därjämte för andra sjuka. Genom de sålunda föreslagna anordningarna skulle redan befintliga sjukhuslokaler komma att till fullo utnyttjas, på samma gång som åt det nya gemensamma sjukhuset icke behövde givas större dimensioner, än som är oundgängligen nödvändigt med hänsyn till vården av de svårare sjukdomsfallen, varjämte i förenämnda sjukhusbyggnader å Sollefteå läger skulle erhållas ett betydande antal reservplatser, avsedda att tagas i anspråk särskilt under den del av året, då avsevärda kontingenter från andra truppförband i och för vinterutbildning äro förlagda till Sollefteå.

De inom arméförvaltningen uppgjorda detaljerade förslagen och kostnadsberäkningarna giva mig icke anledning till någon erinran av principiell innebörd.

Vad härefter angår Göta artilleriregemente, torde genom den föregående redogörelsen hava ådagalagts, att nämnda truppförbands nuvarande sjukhus såväl med hänsyn till utrymme som i fråga om läge och lokala anordningar lämnar synnerligen mycket övrigt att önska. Vid personligt besök å platsen har jag även funnit, att jämväl detta truppförband är i synnerligen stort behov av ett nytt mera välbeläget och rymligare sjukhus. Vid sådant förhållande och då jag icke i huvudsak har något att erinra mot det uppgjorda förslaget till dylikt sjukhus, finner jag mig böra tillstyrka, att detsamma kommer till utförande.

Vidkommande slutligen kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbeten jämte anskaffning av erforderliga inventarier, synes det härför beräknade anslaget, 912,163 kronor, av statsfinansiella skäl lämpligen böra fördelas på tre år. Med hänsyn till vad sjukvårdsstyrelsen anfört rörande angelägenheten av att ändringsarbetena å den nuvarande sjukpaviljongen vid Västernorrlands regemente och sjukhusbyggnaderna å Sollefteå läger samt uppförandet av den nya sjukpaviljongen för Norrlands trängkår igångsättas redan instundande sommar, torde de härför

beräknade kostnaderna, 210,000 kronor, böra anvisas å tilläggsstat för innevarande år. I fråga om sättet för beredande av härför erforderliga medel, vilka icke beräknats i det för riksdagen framlagda förslaget till tilläggsstat till riksstaten för år 1918, kommer chefen för finansdepartementet att under riksdagens fortgång framlägga förslag. Om anvisande av berörda medel torde framställning böra göras i särskild proposition. Återstoden av anslaget, 702,163 kronor, torde med ungefär lika belopp böra fördelas på vartdera av åren 1919 och 1920. För år 1919 torde alltså, i enlighet med vad i årets statsverksproposition beräknats, böra äskas ett belopp av 350,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för uppförande av nya sjukhus för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår samt för Göta artilleriregemente m. m. bevilja ett anslag av 912,163 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 350,000 kronor.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. E. Odhner.